

Perspektívy vidieckeho osídlenia v regióne Rožňavy v 21. storočí

Gabriel ZUBRICZKÝ

Abstract: *The aim of this paper is to analyse possible further development of rural settlement in region of Rožňava. This region is located in the southeastern part of Slovakia. It belongs to the economically underdeveloped ones in the country. Rural settlement cannot really benefit from a powerful regional center because local city of Rožňava is economically powerless compared to other regional centres in Slovakia.*

Key words: *rural settlement, rural development, region of Rožňava*

Cieľom príspevku je zhodnotenie perspektív rozvoja vidieckeho prostredia v regióne Rožňavy. Podmienky rozvoja sú jednak všeobecné, platné v akomkoľvek regióne a tiež špecifické (lokálne) v konkrétnom regióne. Regionálny rozvoj závisí do veľkej miery od ľudských zdrojov. Na úvod by sme uviedli niekoľko ilustračných dát.

V roku 2006 by sme mohli identifikovať dva typy rurálnych komunít v regióne Rožňavy – mladé a staré. Prvý typ predstavuje napr. Bôrka (priem. vek 28,9) a druhý typ Kováčová (priem. vek 49,2). Priestorovo susediace obce a predsa natoľko odlišné. Na prvý pohľad by sa zdalo, že mladšie populácie sú perspektívou do budúcnosti, nie je to však celkom tak. Pri istom zjednodušení by sme tieto dva typy mohli nazvať – „rómsky“ a „nerómsky“ typ obce. Vzhľadom na živelnú pôrodnosť a rómske prisťahovalectvo do obce a imigráciu „nerómskej“ populácie, ktorá má navyše izolovanú polohu vzhľadom na pracovné centrá, má Bôrka veľké sociálne problémy, ktoré sa budú ťažko zmiernovať. Vidíme proces, ktorý sa môže ľahko skončiť úplnou segregáciou. Týka sa to aj Spiša a ďalších regiónov, v ktorých za istý čas budeme evidovať etnicky jednoliate komunity rómske a nerómske. Kováčová naopak starne a nie je isté, či sa populačne zotaví, avšak minimálne ostane zaujímavou lokalitou pre druhé bývanie alebo chalupárstvo.

Dáta z roku 2006 nám tiež prezrádzajú, že napr. v obci Vlachovo, ktorá bola nedávno vyhlásená za „dedinu roka“, hoci nepatrí k malým obciam, nebol ani jeden novorodenec. Obce ako Hanková, či Meliata nezaznamenali ani jedného prisťahovaného, teda sú migračne neatraktívne. Je potrebné jasne skonštatovať, že základný migračný faktor je často rómska komunita, presnejšie jej prítomnosť alebo neprítomnosť v obci. Tento fakt výrazne vplýva na ceny nehnuteľností, prejavuje sa to aj pri začínajúcej suburbanizácii Rožňavy. Rozdiel je v Krásnohorskom Podhradí, pretože tam je rómska populácia segregovaná v izolovanej rómskej osade. Východná časť okresu nevykazuje migračný nárast, pretože voľné nehnuteľnosti sú objektom záujmu chalupárov, hlavne z Košíc. Populačné charakteristiky nám v okresnom prehľade približujú *mapa 1 a 2*.

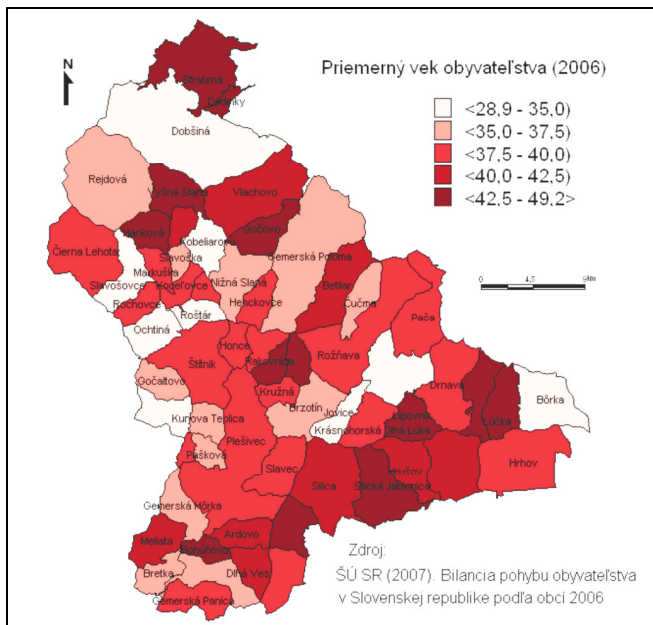
Pri skúmaní perspektív vidieckeho osídlenia musíme zohľadniť regionálne súvislosti. Rožňavským regiónom prechádza nadregionálna rozvojová os Zvolen - Rožňava – Košice a regionálna rozvojová os Tatry – Rožňava – Maďarsko. Zaujímavý je tiež regionálny susedský efekt. Zo západnej strany z regiónov Rimavská Sobota a Revúca možno očakávať slabý efekt, pretože sú to podrozvinuté regióny s výraznými ekonomickými a sociálnymi problémami. Zo severnej strany, zo Spiša je susedský efekt slabý kvôli bariére Volovských vrchov a limitovaným komunikačným možnostiam. Susedský efekt je najperspektívnejší z Košíc, pretože tam smeruje aj nodálny sklon. Efekt sa môže umocniť dobudovaním tunelu Soroška. Susedský efekt s Maďarskom je limitovaný, pretože príľahlý Borsodský región patrí v rámci Maďarska k ekonomicky a sociálne problémovým.

Pri rozvoji rurálneho regiónu sú rozhodujúce lokálne zdroje:

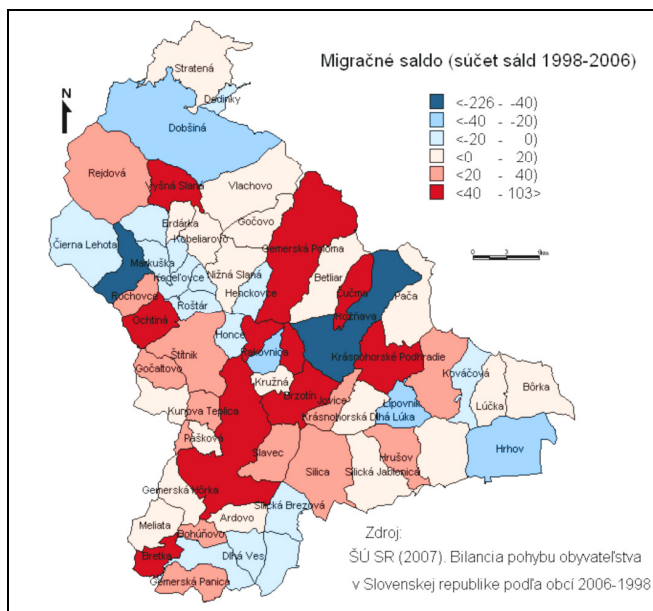
- Regionálne centrum (Rožňava) je slabé, jedno z posledných slovenských miest bez priemyselného parku. Ráno prevažuje odchádzka za prácou v priemysle z mesta nad dochádzkou z vidieka.
- Primárny sektor – vzhľadom na podmienky poľnohospodársky potenciál bol vždy limitovaný. Väčší potenciál znamená lesníctvo, pretože okres patrí v rámci Slovenska k najlesnatejším. Nenadväzuje na to žiadny významný lokálny drevársky podnik. Po definitívnom kolapse závodu Siderit

v Nižnej Slanej môže banícku minulosť oživiť už len potenciálna ťažba mastenca na Podsúfovej, čo však brzdia majetkové spory.

- Sekundárny sektor zastupujú vo vidieckom priestore podniky s tradíciou papierenskou, výrobou hygienických potrieb, nový segment v postsocialistickom období nepribudol. Priemysel však nemusí byť určujúci.
- Terciárny sektor sa javí ako perspektívny. Dva národné parky a blízkosť tretieho, lesnatá neobjavená krajina Rudohoria.

Mapa 1. Priemerný vek obyvateľstva okresu Rožňava

Mapa 2. Migračné saldo obyvateľstva okresu Rožňava

Záver

Perspektívy vidieckeho osídlenia na Hornom Gemeri sú veľmi diferencované. Ukazuje sa, že je tendencia vývoja obcí na báze etnicity. Obce môžu byť postupne transformované na „rómske a nerómske“. V tesnom susedstve Rožňavy sa vytvorí suburbanizačný pás. Východná časť okresu a atraktívne obce v horských oblastiach sa budú transformovať na sčasti chalupárske. Budúci vývoj bude ovplyvnený realizáciou najväčších známych projektov – cestný tunel Soroška, rozšírenie služieb v centrách Slovenského raja a Slovenského krasu, ťažba mastenca v Podsúľovej, vybudovanie vodnej nádrže Nadabulá a aquaparku v blízkej Tornali (potenciálne v oblasti Hrušova v západnej časti Košickej kotliny).

Literatúra

- Atlas obyvateľstva SR. Univerzita Komenského, 2006.
Konceptia územného rozvoja Slovenska. AUREX Bratislava, 2001.
MLÁDEK, J., KÁČEROVÁ, M., 2008: Analysis of Population Ageing in Slovakia: Time and Regional dimensions. In: Geografický časopis. Vol. 60, no. 2, 179–197.
Národný strategický plán rozvoja vidieka SR na programovacie obdobie 2007 - 2013. Ministerstvo pôdohospodárstva SR Bratislava, 2006. 44s.
SLAVÍK, V., BAČÍK, V., 2007: Mikroregióny ako podklad ku komunálnej reforme v SR. In: Geographia Cassoviensis, roč. 1, 2007, 160–174.
ŠÚ SR, 2007: Bilancia pohybu obyvateľstva v Slovenskej republike podľa obcí 1998 – 2006.
ZUBRICZKÝ, G., 2005: Rurálna geografia 1. 1.vyd. Geo-grafika Bratislava, 68s. ISBN 80-969338-3-3
www.vlachovo.eu

Perspectives of Rural Settlement in the Rožňavský Region in the 21st Century

Gabriel ZUBRICZKÝ

Summary: Rural settlement in this region needs to benefit more from advantages of its natural location and its inner potential. Due to mostly mountainous character of area, local agriculture production has been always limited. On the other hand this is one of the most densely forested region in the country. Unfortunately timber is just exported out of the region without any local usage in paper or furniture industry. Formally, in mediaval times almost every settlement provided some mining activities, specially iron ore, copper ore, silver ore and other minerals. These settlement are located on the foothill of Slovenské Rudohorie (the Slovak Ore Mts.) one of leading mining areas of mediaval times in Europe. Nevertheless golden era of mining has gone, this region needs to find other leading activities. Sources of further development could be found in service sector, especially in tourism industry. There are two natural parks in the area – Slovenský Kras (the Slovak Karst) and Slovenský raj (the Slovak Paradise) and the third one – Muránska planina (the Muránska Plateau) is located just few kilometres from the region. These areas belong to the most preserved and most beautiful limestone karst areas in Europe. We tend to say that it is just question of couple years to become one on the most visited natural areas in Slovakia. To fulfil these perspectives this region will need to draw more attention from government too. It is necessary to finish the interregional main motorway Bratislava – Zvolen – Košice, including the very important tunnel of Soroška projected under the Slovak Karst area. Private sector has to invest more to local service activities. We have already seen some good signs of that. In the last years there has been advertised plenty of new accommodation facilities almost in every rural community, five horse riding centres, new cave visiting chances. High expectations come from announced investments in thermal resort in neighbouring city of Tornala, what will be able to fulfil a gap in that area of interest (because of lack of water sport possibilities).

Adresa autora:

Mgr. Gabriel Zubriczký, PhD.
Katedra regionálnej geografie, ochrany a plánovania krajiny,
Prírodovedecká fakulta, Univerzita Komenského
Mlynská dolina, 842 15 Bratislava
zubriczky@fns.uniba.sk